

Kronika – Chronicle

K životnímu jubileu doc. Ing. Jiřího Dobiáše, CSc.

V prosinci 2010 se dožívá krásných 90 let stále vitální a aktivní člen akademické obce České zemědělské univerzity, zasloužilý pedagog a vědec **doc. Ing. Jiří Dobiáš, CSc.** Je potěšitelné, že i v tomto věku může být někdo v takové kondici a příznivém zdravotním stavu, že je schopen ještě aktivně se podílet na pravidelné výuce a odevzdávání svých bohatých dlouholetých zkušeností z výuky a praxe nejen studentům, ale i odborníkům z provozu a také účastníkům domácích a zahraničních konferencí. Je až zázračné, že jej můžeme denně vídat jezdit do práce na kole, pravidelně v plovárně věnovat se sportu, ale i na zahrádce fyzickou prací relaxovat.

Doc. Dobiáš absolvoval v rocích 1931 – 1938 reálku v Novém Městě na Moravě a je absolventem lesnické fakulty Českého vysokého učení technického v Praze roku 1949. V roce 1966 získal hodnost kandidáta věd pro obor Technika a mechanizace zemědělské a lesnické výroby a 4. 6. 1990 byl jmenován docentem (disertace z roku 1968 nebyla připuštěna k obhajobě). V létech 1947 – 1948, 1963 a 1968 – 1969 absolvoval postgraduální studium na ČVUT v Praze a Technické univerzitě v Drážďanech. Aktivně se mimo jiného zúčastnil v r. 1960 – 1963 až 75 % vytyčovací prací pro stavby inženýrských sítí a komunikací v areálu novostavby budov České zemědělské univerzity a kromě jiného pracoval a dodnes pracuje v rámci celouniverzitního výboru oborového hnutí v rámci ČZU, stále ještě organizuje výměnné pobyty zaměstnanců v rámci oborů i zabezpečování dětského tábora při ČZU ve Vrážích.

V praxi se doc. Dobiáš specializoval na problematiku inženýrských staveb lesnických a příslušné vědní obory jako třeba stavební mechaniku, mechaniku zemin a geodézii. Přednášel, vedl projektování a laboratorní cvičení a projektové práce v terénu jako odborný asistent a docent na katedře inženýrských staveb lesnické fakulty Českého vysokého učení technického v Praze, na katedře meliorací Vysoké školy zemědělské v Praze a na katedře staveb lesnické a environmentální fakulty ČZU v Praze. Při tom vedl projektovní práce na 114 km lesních cest. Mimo to vybudoval a vedl laboratoř zemin a materiálů agronomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Praze specializovanou na inženýrsko-geologický průzkum pro projekty polních a lesních cest, zkoušky stabilizací zemin pro podkladní vrstvy vozovek lesních cest a pro zkoušky stavebních materiálů. Podle požadavků investorů z ministerstva lesního hospodářství, ministerstva zemědělství, ministerstva národní obrany a podnikového ředitelství Státních lesů vypracoval řadu expertních posudků většinou na problematice projekty lesních cest investičního charakteru. Pro vývojové pracoviště státních lesů vypracoval projekty technologií stabilizací zemin pro vozovky lesních cest a zúčastnil se jejich realizací na pokusných úsecích. Jako zodpovědný řešitel dílčích výzkumných úkolů pracoval na různých výzkumných úkolech základního výzkumu Slovenské akademie věd i rezortního výzkumu ministerstva lesního hospodářství a ministerstva zemědělství. Jako člen odborných komisí vypracoval návrhy norem pro lesní a polní cesty a zúčastnil se jejich schvalování. Výsledky své odborné činnosti publikoval a jako

referáty přednesl na mezinárodních konferencích v ČR i v zahraničí. Podle požadavků ministerstva lesního hospodářství, ministerstva zemědělství a podnikového ředitelství státních lesů přednášel na odborných seminářích a školeních pořádaných těmito resorty pro jejich odborné zaměstnance. V rámci své odborné činnosti publikoval 9 knižních učebnic a 41 odborných článků. Výzkumné práce uzavíral 12 jednotlivými závěrečnými zprávami, mimo kterých ještě podával jednotlivé dílčí výroční zprávy.

Jako uznání za jeho celoživotní pedagogickou práci se od roku 2009 uděluje na fakultě životního prostředí ČZU v Praze (kde momentálně působí) Cena Jiřího Dobiáše v rámci soutěže o nejlepší studentské příspěvky na konferencích.

Na dokreslení píle, pracovitosti a jeho vysoké odborné úrovně a zralého úsudku v oblasti pedagogiky jsi dovoluji uvést jako příklad jeho současný pohled k historickému vývoji a dnešní situaci v oblasti vzdělávání v rámci vysokých škol, který přednesl v letošním roce na jedné z konferencí:

„Některé problémy, které vznikají při výuce na současných českých vysokých školách, jsou způsobeny jednak změnami učebních plánů a systému výuky, jednak podstatným zvýšením počtu studentů. Jejich řešení musí zajišťovat pedagogičtí pracovníci.

Od konce 18. století byl vývoj českých vysokých škol evoluční. Na rozdíl od historické Karlovy univerzity teprve tehdy čeští stavové zakládají institut, který je historickým základem pozdějších českých vysokých škol technických. V rámci jejich pozdějších rozšiřování před více než 100 lety je založen institut tvořící základ zemědělského vysokého školství.

Po vzniku samostatné Československé republiky se v roce 1919 osamostatňují vysoké školy technické v Praze, Brně a v Bratislavě. Fakultou Českého vysokého učení technického v Praze byla fakulta zemědělského a lesního inženýrství, základ dnešní České zemědělské univerzity v Praze. Po osamostatnění českých vysokých škol technických se metodika výuky změnila evolučně v návaznosti na pokroky vědy a obdobně jako na ostatních vysokých školách ve střední Evropě až do uzavření českých vysokých škol Němci 17. listopadu 1939. Toto uzavření bylo odvetou za studentské demonstrace při pohřbu studenta Opletala postřeleného při národních demonstracích 28. října 1939 a zároveň opatřením sloužícím k zamezení získání vysokoškolského vzdělání příslušníkům českého národa.

Po znovuootevření českých vysokých škol v roce 1945 byla obnovena výuka podle systému platného před rokem 1939. Zásadní změny nastaly až po převratu 1948, kdy byly české vysoké školy reorganizovány podle sovětského vzoru. Těmi se změnil dosavadní liberální akademický způsob studia na plánovitě řízený s přijímacími zkouškami, vázaným každoročním zkušebním obdobím a zmenšením celkového počtu výukových hodin.

Po revoluci v roce 1989 dochází k demokratizaci řízení vysokých škol s volbou akademických funkcionářů a účastí studentů v akademických senátech, metodika výuky však zůstává v podstatě zachována. Hlavní změnou je zakládání nových vysokých škol mimo

Prahu a Brna, zvětšováním počtu specializací a počtu volitelných předmětů při zmenšování celkového počtu výukových hodin.

V popsaném historickém období se podstatně změnil počet posluchačů vysokých škol. V období před rokem 1939 studovalo na vysokých školách průměrně 12 % obyvatelstva. V období 1945 až 1949 se tento podíl zvýšil asi pětinašobně tím, že se zapisovali maturanti za období uzavření českých vysokých škol. Při současném evropském trendu zvyšování vysokoškolsky vzdělaného podílu populace se počítá až s průměrným 50 % podílem účastníků různých forem vysokoškolského studia. Podíl bude různý podle požadavků různých oborů zaměstnání.

Tento vývoj podstatně ovlivňuje výuku na českých vysokých školách. Předpoklady pro dobré výsledky studia na vysoké škole, dané nadáním, pílí a zájmem o obor, se totiž v populaci v podstatě nemění. Zatím co na vysoké školy před rokem 1939 přicházeli bez přijímacího řízení posluchači mající předpoklady pro úspěšné studium, ani současné přijímací řízení nemůže zajistit stejný předpoklad. Tento demograficky podmíněný rozdíl v předpokladu průměrného studenta na úspěšné studium na vysoké škole se ještě zvyšuje snížením úrovně znalostí absolventů současné jednotné školy ve srovnání se znalostmi absolventů dřívějšího gymnázia. Dalším zákonným předpokladem demografického vývoje je pokles zájmu průměrného studenta o studium, který je patrný v klasifikaci jeho znalostí u zkoušek, kdy vysoce převládá známka „dobře“, která studentům stačí pro postup do dalšího ročníku. Uvedené rozdíly, určené demografickými zákonitostmi, jsou dále zvyšovány změnou rozsahu výuky. Zatím co v roce 1939 studenti zapisovali v jednotlivých semestrech průměrně 40 až 50 hodin přednášek a cvičení týdně, zapisují v současné době průměrně 22 až 25 hodin týdenní výuky. Na vysokých školách technického směru byl při tom vždy značný rozsah praktických cvičení, v nichž se studenti učili řešit praktické úkoly pod odborným vedením. Při provedených reformách studijních plánů obecně docházelo k relativně většímu omezení rozsahu cvičení, v extrémních případech byla cvičení zrušena úplně.

Uvedené důsledky demografických zákonitostí a změn učebních plánů působí rozdíl podmínek současné pedagogické práce na vysokých školách a současných požadavků na pedagogii. Je třeba vzít na vědomí dané skutečnosti, jako je snížená úroveň znalostí studentů jak středoškolské látky, tak znalostí z předmětů absolvovaných v minulých semestrech, tak menší průměrný zájem studentů o výuku. Podle zkušenosti je třeba konstatovat, že teoretické zdůvodňování

snížování hodin výuky pro zvýšení možnosti samostatné práce studentů zcela neodpovídá skutečnosti. Dobu mimo výuku považují studenti za svůj volný čas. Intenzivní studium je většinou omezeno na dobu před a během zkuškového období, což vede k povrchním znalostem krátké trvalosti. Většího rozsahu a trvalosti znalostí bylo dosaženo v klasickém systému, kdy se zkoušky volně skládaly až během následujícího semestru a student měl tak více času naučit se danou látku. Uvedené skutečnosti mají obecnou platnost, ale právě za těchto podmínek je třeba zintenzivnit pedagogickou práci. Plánované zvýšení podílu vysokoškolsky vzdělaných lidí má pro národní hospodářství státu význam jen pokud vysoké školy připraví odborníky, kteří se dovedou dobře zapojit do týmové práce, kterou se v 21. století většinou pracuje. Ta vyžaduje plnění úkolů odborně a v daném termínu. Při nepovinné účasti studentů na přednáškách je možno studenty vést k tomuto cíli jen ve cvičeních. Povinná účast kontrolovaná prezencí je připraví na pracovní režim v budoucím zaměstnání, zadání jednotlivých úloh s termínovaným vypracováním písemného nebo grafického řešení je připraví na práci v pracovním týmu. Seznámení s rozsahem prací a jejich podmínkami na začátku semestru a jejich striktní dodržování jsou pak obměnou náplně práce v budoucím pracovním poměru. Je možné, že v tomto systému a jeho dodržování budou studenti vidět omezování svých akademických svobod, je jim pak nutno vysvětlit, že stát dává nemalé finanční prostředky na jejich výuku a tak jejich povinností je tato příprava na budoucí zaměstnání. Někteří pedagogičtí pracovníci mohou v tomto systému vidět vícepráci, je však předpokladem nejen odborné ale i charakterové přípravy budoucích odborníků, což je úkolem vysoké školy“ (tolik citace).

Je jenom na čitatelích uvedeného textu jestli s ním budou souhlasit nebo polemizovat, ale jistě budou víceří nejen souhlasit, ale vyslovovat i obdiv a úctu k jeho celoživotním zkušenostem tak jako já, který ho znám už dlouhou řadu let a hluboce se skláním nad jeho prací, životními postoji a těžko přesazovanými fakty vyúsťující do dosažených úspěchů. Do dalšího života želáme jubilantovi mnoho zdraví a entuziasmu v jeho další činnosti.

Pavol KLČ
Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a dřevařská fakulta
Kamýcká 1176
CZ – 165 21 Praha 6 – Suchbátka